

A STÁDIUM 28 KÖR ÖRÖKSÉGVÉDELMI FÓRUMÁNAK SZAKÉRTŐI A KÖVETKEZŐ VITATÉMAKAT JAVASOLJÁK:

Marosi Ernő: A kulturális örökség védelmén belül különös jelentése van a művészettörténetnek, amely – noha az általa átfogott kronológiai tartam nagyobb – nem éri el sem az irodalomtörténet, sem a történelem (egyetemes és magyar) oktatásának kereteit. Abszurdum és botrány lenne, ha az irodalomtörténeti oktatást a jelenkori irodalomkritikára redukálnák. A művészettörténetben ez történt annak ellenére, hogy a szak magát alapvetően mint vizuális forrásokat is értelmező történettudományt határozza meg. Ez a forrásállomány válik nagyrészt hozzáférhetetlenné (vagy kerül veszélybe) a művészettörténet valamennyi területét (múzeumok, a műemlékvédelem intézményei, kutatóintézeteknek mind elhelyezése, mind újak alapítása, felsőoktatás) átfogó átszervezések során. Ezek legaggasztóbb vonása, hogy nagyrészt olyanok művei, akiknek művészettörténeti tanultságuk nincs, kompetens szakmai véleményt pedig az illetékes szervek nem kérnek ki és nem hallgatnak meg.

Mélyi József: A Fidesz eddigi utolsó konzisztens szakterületi programjában (Minőség a kultúrában – Magyarország kulturális stratégiájának alapjai, 2009) a kulturális örökség megőrzése és a kollektív emlékezet védelme a kiemelt feladatok között szerepelt. A program meghirdetése óta eltelt több mint nyolc év során azonban a kormányzat a lefektetett alapelvekkel szemben, sőt gyakran homlokegyenest ellenkező irányba tett lépéseket. Az összefüggő stratégia hiánya az intézményrendszer átalakításában is éreztette hatását, s mindez ma már az örökségvédelem „hétköznapi” szintjén is szembetűnő. A vitaindító a kulturális örökség megőrzésének helyzetét három rétegben vizsgálja; a kultúrpolitikai elvek elemzése és az intézményrendszer struktúráját érintő változások felmutatása mellett az oktatás, a kutatás és a múzeumok területéről származó mindennapi példákon keresztül rávilágítva a szétzilálódás folyamatára.

Lővei Pál: A magyarországi műemlékvédelem 2011–2012-ben elvesztette önálló, komplex intézményét (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal), miközben teljesen atomizálódott a hatósági munka. 2015 végén megszűnt az addig legalább a 145 éves gyűjteményeket (tervtár, fotótár, irattár, könyvtár) működtető és bizonyos tudományos feladatokat ellátó utódszervezet, a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ is. A Miniszterelnökség és a Budavári Ingatlanfejlesztő és Üzemeltető Nonprofit Kft. osztozott a feladatokon és a munkatársakon, a helyzet azonban teljesen bizonytalan. A könyvtár és a gyűjtemények az előkészítetlen költözési tervek következtében lassan egy éve zárva vannak, a tervtár állaga sérült is, mindennek következtében sem az állam, sem a műemlék-tulajdonosok nem képesek törvényi kötelezettségeiket teljesíteni. Ma Magyarországon európai mércével műemlékvédelemnek mondható állami tevékenység nem folyik.

Varga Benedek: Közép-Kelet-Európában a múzeum a polgári társadalom önfelismerésének megtestesítőjévé vált: a múzeum ebben a régióban a polgári identitás egyik tartópillére, amely lehetővé teszi az önreflexiót a múltra és a jelenre.

Wollák Katalin: Az Országos Műemlékvédelmi Hivatal kiadásában 2001-ben jelent a „Műemlékvédelem törvényi keretek között” című kötet. Rockenbauer Zoltán kulturális miniszter előszava szerint a 2001. év egy szerencsés találkozás (volt), egy tudománytörténeti évforduló (az első műemlékvédelmi törvény: 1881. évi XXXIX. törvénycikk a műemlékek

fentartásáról 120. évfordulója) és az új örökségvédelmi törvény (2001. évi LXIV. törvény az örökségvédelemről) megjelenése. Felvetődik a kérdés mennyire volt időszerű, önkényes vagy szükséges 2001-ben az addig más szerkezetben, más-más intézmények által ellátott különböző „örökségvédelmi” területeket: műemlékvédelmi, régészeti és bizonyos múzeumi feladatokat összekapcsolni. Hogyan működött/működik az új diszciplína(?) az elmúlt másfél évtizedben, mennyire segítette (vagy gátolta) az örökségvédelmi törvény 39 módosítása a mindenkori kormányzat elvárásait, kialakult-e az elvárt holisztikus szemlélet, vagy a menedzsment kifejezésével élve win-win helyzet?

Kálnoki-Gyöngyössy Márton: Magyarországon az intézményes régészeti örökségvédelem csaknem kilenc évtizedes múlttal rendelkezik: 1929-ben jött létre az első, mai értelemben vett örökségvédelmi intézményrendszer (teljesedett ki az Országos Magyar Gyűjteményegyetem), és ekkor fogadták el — a korábbi sikertelen kodifikációs kísérletek normaszövegeinek felhasználásával — a legelső, átfogó régészeti örökségvédelmi és kulturális javakra vonatkozó kódexet (a közgyűjteményi törvény részeként).

A régészeti örökségvédelem jogi normáinak többségét ma már gyakran változó ágazat-, illetve feladatspecifikus törvények és rendeletek tartalmazzák: az egyes régészeti feltárási cselekmények kapcsán a különböző szereplők csak jogszabályi felhatalmazás alapján járhatnak el, ágazati jogszabályok jelölik ki számukra az alkalmazandó anyagi, eljárási és szervezeti normákat. Ismeretük éppen ezért fontos minden érintett számára.

Álláspontom szerint az elmúlt évtized jogalkotása nyilvánvalóan nem tekinthető sikertörténetnek (a törés 2006 végére, 2007 elejére tehető), az események fényében a magyar régészeti örökségvédelem jövője pedig homályba vész. Persze, a régészeti örökségvédelem ügye még mindig nem reménytelen, hatékony kormányzati döntéssorozattal megfelelő pályára állítható. Először talán azt kellene társadalmi szinten tisztázni, hogy mi a viszonyunk a magyar múlt emlékeihez, benne a régészeti örökség elemeihez. Ha mindez valóban fontos, és megőrzésre érdemes, az bizony anyagi felelősségvállalást jelent az állam, az önkormányzatok, a gazdaság szereplői, a társadalmi szervezetek és az állampolgárok részéről. Ezért újból meg kellene teremteni a régészeti örökségvédelem pénzügyi alapjait, és a szükséges szakmai konszenzussal ki kellene alakítani a megfelelő szabály- és intézményrendszert.